

Mål og retningslinjer for hjorteviltforvaltningen på Hadeland 2018 - 2022

Revidert med utgangspunkt i politisk vedtatte målsettinger for 2013 - 2017

Innledning:

Eksisterende mål og retningslinjer ble gjennomgått på et fellesmøte mellom vald, rettighetshavere og kommunal forvaltning på Jevnaker den 23.2.2018. Denne reviderte utgaven gjelder for perioden 2018 - 2022.

Fylkeskommunen har veilednings og forvaltningsansvaret for høstbare vilt og fiskearter.

Kommunen er den offentlige myndighet som har fått delegert hovedansvaret for hjorteviltforvaltningen.

Jaktrettshaverne har ansvaret for organisering og tilrettelegging av jaktutøvelsen. De har også et betydelig ansvar i tilknytning til blant annet bestandsplanleggingen med årlig avskytningsplan samt andre forvaltningstiltak i valdet, og ikke minst en samkjøring og koordinering med tilgrensende vald.

I juni 2009 trådte Naturmangfoldloven i kraft, og sammen med viltloven setter den rammene for all forvaltning av vilt. Formålsbestemmelsene i begge lover, sammen med forvaltningsprinsippene (§§4-14) i Naturmangfoldloven danner basis og rettesnor for forvaltningen av vilt og andre naturverdier. Skogloven setter også rammer for viltforvaltningen. **Kommunen er myndighet etter begge lover.**

Formålet med dokumentet «Mål og retningslinjer for forvaltningen av hjorteviltet på Hadeland» er å gi et rammeverk for den lokale hjorteviltforvaltningen i kommunene. I Forskrift om forvaltning av hjortevilt, § 3 Mål for forvaltning av elg, hjort og rådyr, står følgende:

«Kommunen skal vedta mål for utviklingen av bestandene av elg, hjort, og rådyr der det er åpnet for jakt på arten(e). Målene skal blant annet ta hensyn til opplysninger om **beitegrunnlag, bestandsutvikling, skader på naturmangfold, jord- og skogbruk og omfanget av viltulykker** på veg og bane».

Kommunenes rammeverk for forvaltning av hjortevilt består av følgende punkter:

1- 3. Forvaltningsplan for elg for 2018 - 2022

4. Forvaltningsplan for hjort for 2018 - 2022

Punktene beskriver kommunens mål og retningslinjer for hjorteviltforvaltningen. De skal være styrende for den kommunale forvaltningen og være et rammeverk for rettighetshavernes planlegging.

For at rettighetshavernes bestandsplaner skal bli godkjent må de følge de mål og føringer som er gitt i kommunens rammeverk.

Mål og retningslinjer i de to forvaltningsplanene skal også medvirke til at hjorteviltforvaltningen blir integrert i kommunens overordna planlegging.

På Hadeland er det et utmarksareal på over 800.000 dekar som i utgangspunktet kan brukes av hjorteviltet. Området varierer mye med hensyn til beitekvalitet. De høyereliggende og magre åspartiene har mindre produksjon enn de lavereliggende områdene rundt Randsfjorden. Dette skyldes både klima og jordsmonn (geologi). Det er også et varierende beitepress fra husdyr i utmarka.

I praksis velger dyra de beste beiteområdene. Spesielt på vinteren vil det lett bli mange dyr på mindre arealer i lavereliggende områder med mindre snø og tradisjonelt bedre beiteproduksjon på foretrukne beiteplanter. Disse vinterbeitene har vært overbeitet i en rekke år, og skadebeiting på kommersielt viktige treslag som gran og furu skjer i for stor grad.

Årlig felles det ca. 200 elg på Hadeland.

Høring

Gjeldende mål og retningslinjer er tidligere sendt på høring til alle vald på Hadeland, Øvre Romerike Elgregion, nabovald og kommuner, jeger- og fiskerforeningene på Hadeland og Hadeland elghundklubb.

Denne revisjonen sendes på begrenset høring til deltakerne på møtet den 23.2.2018.

Mål og retningslinjer for hjorteviltforvaltningen på Hadeland 2018 - 2022

Overordnet målsetting:

Forvaltningen av elg, hjort og rådyr skal basere seg på prinsippene i § 1 og 3 i «Forskrift om forvaltning av hjortevilt» av **8.1.2016**.

Kommunen skal ha en biologisk sunn hjorteviltstamme. Forvaltningen må skje innenfor rammene i viltloven/forskrift, skogloven og naturmangfoldloven, og være bærekraftig i forhold til beitetilgang, artsmangfold i naturen og minimalisere konflikter med trafikk, jord- og skogbruksnæring, private hager og øvrig friluftsliv. Innenfor disse rammene skal hjorteviltet forvaltes til beste for verdiskapningen i landbruksnæringen og lokale jegerinteresser.

Mål og retningslinjer:

1. Organisatoriske mål

1.1. Samarbeid og ansvarsfordeling mellom kommune og rettighetshavere

Kommunen har et overordnet ansvar for verdier og interesser knyttet til skader på jord- og skogbruk, biologisk mangfold, trafikkproblemer, opplevelse og evt. andre skader/ulemper. **Det kommunale ansvaret ligger derfor hovedsakelig i regulering av størrelsen på de ulike bestandene.**

(Skogbrukslova § 9 andre ledd) Kommunen har også ansvar for å ivareta rettighetshavernes rettigheter og rettsikkerhet gjennom å fastsette forskrifter og fatte enkeltvedtak.

Rettighetshaverne har ansvar for den detaljerte bestandsplanleggingen med årlig avskytningsplan og jaktutøvelsen.

Kommunen ønsker å legge til rette for at rettighetshaverne skal ta et størst mulig ansvar i hjorteviltforvaltningen i samsvar med nasjonalt lovverk og forskrifter. For å oppnå dette skal kommunen definere overordnede og tydelige mål i hjorteviltforvaltningen. Mål som angir rammer for rettighetshavernes bestandsplanlegging og øvrige forvaltningstiltak. Rettighetshaverne skal selv bestemme avskytingsprofil i tråd med målsettingene for stammen.

Kommunen skal dessuten arbeide for at **jakttiden utnyttes** slik at forvaltningens handlingsrom samsvarer bedre med **samfunnsansvaret som tilligger lokal forvaltning.**

Kommunen ønsker god dialog med rettighetshaverne gjennom å delta på faste, årlige fellesmøter om hjorteviltforvaltningen.

Viltfondet skal aktivt brukes til å øke kunnskapen om viltet og beslutningsgrunnlaget i hjorteviltforvaltningen.

1.2. Samarbeid med andre kommuner

Hadelandskommunene skal aktivt ta del i stammeretta forvaltning av hjortevilt på tvers av kommunegrenser/fylkesgrenser i henhold til bestemmelsene i «Forskrift om forvaltning av hjortevilt» § 17.

1.3. Antall vald, størrelsen på valda og bestandsplanlegging

Det bør være en valdstruktur der man kan drive reell «stammevis» forvaltning. Valda må ha en størrelse og avgrensning som gjør at de kan forvalte «sin egen» elgbestand uten å måtte legge avgjørende vekt på nabovaldenes forvaltning.

Dagens valdstruktur med 9 vald (**Gran 5, Lunner 1 og Jevnaker 3**) er bare delvis tilfredsstillende. Noen er for små til å utarbeide egen bestandsplan, jfr. ny forskrift. Dette kan løses ved å slå sammen vald, eller opprette bestandsplanområder jfr. «Forskrift om forvaltning av hjortevilt» § 2 punkt f, og §§ 12 og 13.

Det er et mål å forhindre oppsplitting av velfungerende vald. Samtidig er det ønskelig at små vald melder seg inn i tilstøtende større vald/blir med i bestandsplanområde, slik at rettighetshavernes bestandsplanarbeid og øvrige hjorteviltforvaltning profesjoniseres.

2. Mål for næring og rekreasjon

2.1. Utvikling av landbrukets næringsinteresser

Hjorteviltbestanden skal innenfor rammene av målene for bærekraftig forvaltning gi en høy og mest mulig stabil avkastning som grunnlag for verdiskapning i landbruksnæringen.

2.2. God tilgjengelighet for lokale jeger- og friluftsjakter

Dagens gode tilgang til jakt på hjortevilt må videreføres og er et verdifullt aktivum for bygdesamfunnet. Det bør satses på rekrutering av unge jegere.

3. Bærekraftig forvaltning

3.1. Arealforvaltning som tar vare på hjorteviltets leveområder

Kommunen skal gjennom arealforvaltningen bidra til å ta vare på/sikre viktige trekkruiter og leveområder for hjorteviltet. Alle arealinngrep i utmark skal konsekvensutredes i forhold til vilthensyn. Det bør utarbeides et interkommunalt dokument som legger føringer for slike utredninger.

Ungskogpleien i alle elgens beiteområder skal ta hensyn til beiteproduksjon.

3.2 Sunn elgstamme

Elgbestandens sunnhet, kondisjon og produktivitet skal forbedres gjennom fortsatt fokus på bestandens størrelse i forhold til beitetilgangen.

Det må legges vekt på **en fleksibel forvaltning/avskyting, slik at måla i bestandsplan kan oppnås i størst mulig grad. Dataene i hjorteviltregisteret og resultat av beiteundersøkelser må være avgjørende for forvaltningsbeslutninger.**

Beitefremmende tiltak sommer og vinter bør beskrives og iverksettes. Valda skal utføre beitetakster som en del av bestandsplanleggingen. Takstene skal utføres minst hvert 5. år, eller i forkant av bestandsplanperioden. Visuell beiteovervåking bør utføres i planperioden. Det bør observeres hva som kommer opp av beibart lauv på hogstfelta.

Biologisk bæreevne:

Beiteutnyttelsen bør ikke overstige 40 % av siste års skuddproduksjon på de prefererte beiteartene - rogn, osp og selje (ROS) i noen vald.

Strategier:

Utviklingen i elgbestanden overvåkes ved å: - **Føre «Sett elg» elektronisk på Settogskutt.** - Registrere alle slaktevekter - Følge opp rapportplikten **«§ 25. Rapportplikt** (Forskrift om forvaltning av hjortevilt) *For elg, hjort, rådyr og villrein skal valdansvarlig representant rapportere årlig fellingsresultat på fastsatt skjema til kommunen eller villreinnemnda innen 14 dager etter jaktas utløp. Kommunen og villreinnemnda skal innen 30 dager etter siste jaktdag rapportere dette for statistisk bruk gjennom Hjorteviltregisteret.*

Miljødirektoratet, fylkesmannen, fylkeskommunen, kommunen og villreinnemnda kan hver for seg eller i fellesskap pålegge jegerne og/eller jaktrettshaverne å rapportere opplysninger om viltbestanden i sitt jaktfelt eller vald ved å registrere sett elg eller sett hjort, samle inn kjever, kjønnsorganer og lignende til analyse og bruk i forvaltningen.»

En føre var holdning til hjortelusfluas konsekvenser for elgbestanden bør tillegges vekt ved vurdering av hvilken elgtetthet som er ønskelig. Flått og hjortelusflue skal under jakta registreres i henhold til instruks.

Chronic wasting disease (CWD) er en smittsom sykdom som kan ramme hjortedyr som elg, hjort, rådyr og rein. Sykdommen er dødelig. Det skal tas hjerneprøver av alt fallvilt i alle kommuner, og i årene 2018 til 2020 skal det i Gran kommune, tas prøver av all felt elg og hjort over 2 år.

Mål for slaktevektene er ca. 60 - 70 kg for kalv og ca. 130 - 140 kg for åringer i gjennomsnitt for begge kjønn og for alle valdene. **Mål for tvillingandelen bør være minst 20 % og for kalvraten minst 65 %.**

Som nevnt vil områdetets produksjon og beitetilgang være avgjørende for måloppnåelsen.

Husdyrbeiting har også en stor betydning for hvor mye elg det er grunnlag for.

Mål for elgbestandens kjønns- og alderssammensetning ligger til rettighetshavernes ansvarsområde. Rettighetshaverne anmodes likevel om å vurdere om en lavere kalveandel i avskytingen kan bidra til å redusere belastningen på vinterbeitene.

Uttak av mindreverdige dyr bør stimuleres.

3.3. Elgen og forholdet til andre arter – biologisk mangfold

Hjorteviltet skal ikke utgjøre noen trussel mot det biologiske mangfoldet.

3.4. Forholdet til andre samfunnsinteresser

Skogbruk/økonomisk bæreevne: Beiteutnyttelsen på kommersielt viktige treslag i skogbruksnæringen bør ikke i noen vald overstige 30 % av siste års kvistproduksjon. Skogeiere bør inngå avtale med linjeeiere slik at rydding i kraftgater blir utført på en viltvennlig måte. Der man ser at det gir effekt, bør alt lauv og furu kappes høyt for å gi ny skuddproduksjon i beitehøyde. Om mulig bør det beholdes minst en frisk kvist under kappedet. Gjødsling av slike områder gir meget god effekt.

Trafikk: Antall påkjørte elg i trafikken på **Hadeland bør minimeres**, og det bør gjøres tiltak for å oppnå dette.

Beitedyr: Det er en ujevn beitebelastning på åsene. Det mest belasta området er antakelig Gran Almenning øståsen. Kjøttfe og sau tar lauv og urter før de når opp i elgens beitehøyde. Fôrværdien for husdyrproduksjonen er langt høyere enn verdien av elgen. Dette gjør at elgen taper både i fôrsammenheng og som økonomisk faktor. De konkrete målsettingene nevnt tidligere, vil derfor ikke være absolutt. I områder med beiterettigheter, bør det utarbeides beitebruksplaner der den totale beitebruken for hjortevilt og husdyr blir vektlagt.

Etter naturmangfoldloven og skogloven er grunneierne pålagt å ivareta biologisk mangfold og foryngelsesplikten i skogen. Den nye viltforskriften med retningslinjer legger også mye vekt på dette. Det er derfor problematisk når for sterk beiting hindrer foryngelse og skader biologisk mangfold.

Vi har dessverre store områder der det ikke dukker opp mange nye beiteplanter.

3.5. Bestandsstørrelse

Mål om **elgens sunnhet (pkt. 3.2)** og forholdet til andre arter (pkt. 3.3) og forholdet til andre samfunnsinteresser (pkt. 3.4) skal være styrende for elgstammens størrelse. Rettighetshaverne skal gjennom sin bestandsplanlegging angi måltall for elgbestanden og virkemidler for å komme dit.

Minstearealet for elg er 2.600 daa i Gran kommune, 3.000 daa i Lunner og 2.000 daa i Jevnaker.

3.6. Tiltak ved avvik

Lokal offentlig forvaltning har begrensede muligheter til å redusere elgbestanden. Bestandsreduksjon må, i tillegg til fortsatt høye fellingskvoter under «ordinær» jakt, foregå ved **at hele jakttiden benyttes**.

Skadebeiting er et alvorlig problem på kommersielt viktige treslag som gran og furu. Skadene forårsakes oftest av trekkende elg/hjort. Dette trekket, både internt i kommunen og fra nabokommuner/regioner, skjer normalt etter ordinær jakttid. Det innebærer at rettighetshaverne og kommunen med dagens jaktidsbestemmelser ikke har tilstrekkelig myndighet til å ta det samfunnsansvaret de er pålagt etter viltlov, skoglov, naturmangfoldslov og hjorteviltforskrift. Eneste løsning utenfor jakttiden er derfor å felle skadeelg jfr. naturmangfoldlovens § 18 punkt b og c.

I bestandsplanen skal det beskrives hvordan beiteutsatt ungskog ivaretas og ettersees vinterstid.

Foryngelsesplikten er lovfestet jfr. **Skogbrukslova § 6**. Det skal være en dialog med offentlig viltforvaltning slik at nødvendige skadefellinger kan utføres raskt. **Rutinen skal beskrives i bestandsplan.**

I forbindelse med den nye jaktidsrammen, er det en fordel at jaktutøvelsen og hoveddelen av jaktuttaket skal foregå i september/oktober som før, og at senere jakt ikke skal skje til ulempe for annet friluftsliv og småviltjakt.

Ved unormale trafikksituasjoner eller problemer med hjortevilt i tettbebyggelse/skoleveier o.l. kan kommunen av eget tiltak iverksette felling. (§ 18 punkt c.)

Forvaltningsplan rådyr og hjort

Rådyr Rådyrstammen på Hadeland antas primært å bli påvirket av klimaet og av predatorer som rev og gaupe. En aktiv forvaltning av rådyrbestanden er derfor ikke et kommunalt mål. Kommunenes engasjement i rådyrforvaltningen er avgrenset til å fastsette minsteareal, tildele fellingstillatelser, samle inn jaktstatistikk og følge opp tiltak ang. sykdom.

I Gran er minstearealet for rådyr 500 daa. I Jevnaker og Lunner er minstearealet 1000 daa.

4. Hjort Hjortestammen er i sterk vekst på Østlandet og det registreres og felles mer hjort år for år. Det er ikke ønskelig å øke hjortestammen utover dagens nivå. Dette er primært begrunnet i nedslitte beiter forårsaket av elg, og at hjorten er en større skadegjører på granskog og på dyrka mark. Beitepreferansene for elg og hjort er til dels forskjellige i sommerhalvåret, men vinterbeitet er stort sett felles.

Det er et mål at rettighetshaverne profesjonaliserer hjortejakta gjennom hensiktsmessig organisering og jaktutøvelse (**salg av egne hjortekort**), gjerne på tvers av dagens jaktfeltstrukturer, samt ved å registrere jaktstatistikk.

Strategier:

Utviklingen i hjortebestanden overvåkes ved:

- Fortsatt føre sett hjort på «**settogskutt**» **registreringen for elg** der det ikke selges egne hjortekort.
- Føre «Sett hjort» på **settogskutt der det selges hjortekort**.
- Registrere alle slaktevekter og følge med på kondisjon, hjortelusflue/flått **og CWD**.

Endring i minsteareal er en del av strategien for hjorteforvaltningen.

I Gran og Lunner er minstearealet for hjort 5.000 daa. I Jevnaker ble det åpnet for hjortejakt svært tidlig (2001) og minstearealet ble satt til 20.000 dekar.

På Hadeland er det vedtatt at også innmark skal telle som grunnlag når man beregner valdstørrelsen for hjort og rådyr. Jfr. «Forskrift om forvaltning av hjortevilt § 10». *«For elg, hjort og rådyr skal kommunen regne som tellende areal: Skogareal og myr under skoggrensa. Med skogareal menes både produktiv og uproduktiv skog, og både lauvskog og barskog. Kommunen kan også godkjenne andre arealtyper som tellende areal, der disse er av stor betydning for vedkommende art. Videre kan kommunen bestemme at områder som er omdisponert slik at arealet ikke naturlig nyttes av vedkommende viltart, ikke skal medtas som tellende areal.»*

Rådyr og hjort er mer innmarksbeitere og oppholder seg mer i kulturlandskapet enn det elgen tradisjonelt gjør.

Gran den 13.3.2018

Jan Jansen
Spesialkonsulent skogRådhusveien 39, 2770 Jaren
Tlf.: 61 33 84 56 / 93 02 81 31